

اولویت‌بندی مناطق نمونه گردشگری استان کرمانشاه جهت سرمایه‌گذاری مورد پژوهی. قطب گردشگری قصر شیرین

غلامرضا نوری^۱، زهرا تقی‌زاده^{۲*}

^۱استادیار دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، گروه جغرافیای طبیعی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ایران، ^۲دانشجوی دکتری آب و هواشناسی، دانشگاه یزد، ایران
تاریخ دریافت: ۹۲/۴/۱۰ تاریخ پذیرش: ۹۳/۴/۹

چکیده

سرمایه‌گذاری جهت توسعه مناطق مستعد گردشگری می‌تواند تأثیرات مهمی در ابعاد مختلف گردشگری داشته باشد از این رو سرمایه‌گذاران باید منطقی عمل کنند و منطق اطمینان را به عدم اطمینان ترجیح دهند لذا در این پژوهش به ارزیابی وضعیت مناطق نمونه گردشگری قطب قصر شیرین جهت سرمایه‌گذاری منطقی پرداخته شده است. پژوهش حاضر از جمله تحقیقات کاربردی - توسعه‌ای است که روش تحقیق آن اسنادی و میدانی می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه و روش نمونه‌گیری تصادفی ساده می‌باشد که ابتدا از طریق پرسشنامه دلفی ۱۰ شاخص برای پژوهش حاضر تعیین گردیده است، سپس با عنایت به شاخص‌های پژوهش پرسشنامه‌های بعدی طراحی گردیده است، و در ادامه جهت رسیدن به اهداف پژوهش از تکنیک تصمیم‌گیری چند معیاره TOPSIS برای انتخاب گزینه برتر که دارای ریسک کمتر هستند استفاده شده است. بر این اساس نتایج این پژوهش منطقه نمونه گردشگری آبشار پیران با امتیاز ۰/۸۲۶۵، سراب گلین با امتیاز ۰/۶۹۹۵، چهارقاپی با امتیاز ۰/۶۴۸۹ مناطق نمونه‌ی برتر قطب گردشگری قصر شیرین می‌باشند که واگذاری این مناطق به سرمایه‌گذار منطقی ارزیابی شده است و سایر مناطق در اولویت‌های بعدی قرار دارند. ارزیابی صورت گرفته از یک سو در تصمیم‌گیری‌های مهم مدیریتی و از سوی دیگر به سرمایه‌گذاران جهت سرمایه‌گذاری منطقی کمک خواهد نمود.

واژگان کلیدی: مناطق نمونه گردشگری، سرمایه‌گذاری، تکنیک تصمیم‌گیری چند معیاره TOPSIS، قصر شیرین

*نویسنده مسئول: ztaghizade95@gmail.com

مقدمه

طرح مسأله

توریسم یکی از بزرگترین محرکه‌های اقتصادی قرن حاضر به شمار می‌رود و به‌عنوان یک ابزار اقتصادی مطرح می‌باشد به طوری که این صنعت با ترکیب و بکارگیری همزمان منابع داخلی و خارجی، منافع اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و فرهنگی زیادی را به دنبال دارد (Doswill, 2005: 112) و (Liu et al., 2006: 159) و (ابراهیم‌زاده و آقاسی‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۱۰). اهمیت گردشگری به اندازه‌ای است که سازمان جهانی گردشگری پیش‌بینی کرده است در سال ۲۰۲۰ تعداد گردشگران به ۱/۵ میلیارد نفر می‌رسد. بطوری که حدود ۱۰ درصد از حجم نقدینگی اقتصاد جهان متعلق به توریسم و صنعت توریسم است و ۱۲ درصد از کل مخارج جهان از طریق درآمدهای توریستی تأمین می‌شود (زیاری و خدادادی، ۱۳۸۸: ۲۲۲) و (خالدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۸). این امر باعث شده است که بسیاری از مدیران و برنامه‌ریزان محلی، منطقه‌ای و ملی در هر کجای دنیا برای گسترش آن برنامه‌ریزی و تلاش نمایند (امین بیدختی و همکاران، ۱۳۸۹: ۵۰). به عبارتی نگاه ویژه به مکان‌های گردشگری به‌عنوان پتانسیل درآمدزا که نقش و جایگاه ویژه‌ای در توسعه مناطق جغرافیایی دارند (سبک خیز و همکاران، ۱۳۹۱: ۶۹) و (فتوحی و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۳). به عبارتی سرمایه‌گذاری در این مناطق می‌تواند به‌عنوان ابزاری کارآمد در جهت رشد و توسعه همه جانبه جوامع میزبان باشد. لذا سرمایه‌گذاری در کشورهایی که دارای مکان‌های تفریحی و گردشگری متنوع هستند موجب گسترش روابط بین بخشی و سایر فعالیت‌های اقتصادی می‌شود (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۹) و (Ash, 2005). با این رویکرد رونق گردشگری در هر منطقه تابع شرایط و ویژگی‌های ملی و منطقه‌ای شامل سیاست‌های دولت، عوامل اجتماعی، فرهنگی و سیاسی هر منطقه، جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، کمیت و کیفیت خدمات ارائه شده است (مداح، ۱۳۸۷: ۳۴). لذا تلاش جهت سرمایه‌گذاری در این مناطق باعث توسعه همه ابعاد گردشگری و توسعه جوامع محلی خواهد شد. ایران به‌عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه که ذخایر نفتی آن به‌عنوان منبع اصلی کسب درآمد در آینده‌ای نه چندان دور به پایان می‌رسد برای رسیدن به توسعه همه جانبه و پایدار و همچنین جایگزینی منابع جدید کسب درآمد بجای منابع نفتی نیازمند استفاده از تمامی امکانات و قابلیت‌های گردشگری خود می‌باشد (بیگی فیروزی، ۱۳۹۰: ۵). در دهه اخیر یکی از تفکرات جدید جهت توسعه گردشگری در کشور، تفکر ایجاد مناطق نمونه گردشگری و توسعه مناطق مستعد گردشگری در استان‌ها بوده است به طوری که بیش از ۱۰۰۰ منطقه نمونه گردشگری در کشور شناسایی شده است. چنانچه با این تفکر منطقی پیش رویم که صنعت گردشگری شاخه‌ای از فعالیت‌های نظام سرمایه داری است و راهکارهای مناسبی جهت استفاده بهتر از امکانات و ثروت‌های خدادادی خود می‌باشند (چالز، ۱۳۸۷). مطمئناً به آنچه شایسته و بایسته

در توسعه صنعت گردشگری ایران است دست خواهیم یافت. لذا در این زمینه باید به این امر توجه نمود که محدودیت‌های مالی و زمانی ایجاد می‌کند که در یک منطقه، برخی از مقصدهای گردشگری نسبت به برخی دیگر سریعتر توسعه یابند، خدمات و تسهیلات بیشتری دریافت نمایند و نهادهای سرمایه‌ای بیشتر به آنها تخصیص یابد (ضیایی و شجاعی، ۱۳۹۰: ۲۷).

اهداف پژوهش

- با توجه به اهمیت موضوع و مسئله مطرح شده، اهداف پژوهش به صورت ذیل مطرح می‌گردد.
- ارزیابی شاخص‌های موثر جهت احداث مناطق نمونه گردشگری در قطب گردشگری قصرشیرین
- اولویت‌بندی ظرفیت‌های گردشگری در مناطق نمونه گردشگری قطب قصرشیرین
- سطح‌بندی مناطق نمونه گردشگری در قطب گردشگری قصرشیرین جهت واگذاری به سرمایه‌گذاران

سوالات پژوهش

- با عنایت به موضوع پژوهش حاضر و مباحث مطرح شده در این زمینه پژوهش حاضر در پی پاسخ به سوالات ذیل می‌باشد.
- کدام شاخص بیشترین تاثیر را در اولویت‌بندی مناطق نمونه گردشگری دارد؟
- کدام یکی از مناطق نمونه گردشگری تحت پوشش قطب گردشگری قصرشیرین جهت سرمایه‌گذاری دارای پتانسیل بالاتر می‌باشند.
- مناطق نمونه گردشگری تحت پوشش قطب گردشگری قصرشیرین از لحاظ توسعه در چه سطحی قرار دارند؟

پیشینه پژوهش

بحث مناطق نمونه گردشگری و رتبه‌بندی و سرمایه‌گذاری در این مناطق از مباحث جالب در گردشگری است که به این مقوله توجه زیادی نشده است در این قسمت از پژوهش به بررسی پژوهش‌های مهم صورت گرفته در این زمینه و ابعاد متفاوت آن پرداخته شده است. تانگ و رچانانوند (۱۹۹۰) اقدام به رتبه‌بندی ۳۲ کشور برگزیده از لحاظ گردشگری نموده نتایج این مطالعه نشان داده است که آب و هوا، زیبایی طبیعی، موقعیت اجتماعی-فرهنگی و هزینه زندگی مهم‌ترین عوامل موثر در جذابیت‌های مقصد گردشگری بوده است. بوکلی (۱۹۹۹) به رتبه‌بندی مناطق بر اساس ظرفیت برد می‌پردازد (Papageorgiou & Brotherton, 1999: 271). کدیور و سقایی (۱۳۸۶) به این نتیجه دست یافته‌اند که در صورت عدم ساماندهی مناطق گردشگری پایداری محیط به خطر

می‌افتد. پژوهش تقدیسی زنجانی و دانشور (۱۳۸۶) نشان داده که اگر منطقه‌ای از لحاظ جاذبه‌های گردشگری غنی باشد و به لحاظ امکانات گردشگری به آن توجه نشود، با شکست مواجه می‌شود. حسینی و همکاران (۱۳۸۹) به بررسی اثرگذاری توسعه گردشگری قومی در روستاهای هدف گردشگری استان کرمانشاه و صفاه‌خواه (۱۳۸۹) به اولویت‌بندی مناطق نمونه گردشگری استان سمنان جهت جذب سرمایه‌گذار پرداخته‌اند. توکلی و همکاران (۱۳۸۹) به مطالعه تأثیر مناطق نمونه گردشگری در محرومیت زدایی منطقه اورامانات پرداخته‌اند. عاشری و همکاران (۱۳۸۹) به اولویت‌های سرمایه‌گذاری در مناطق اکوتوریستی شهرستان ارومیه و ضیایی و شجاعی (۱۳۸۹) به بررسی مفهوم سطح بندی مناطق گردشگری به‌عنوان یک مفهوم نو پرداخته‌اند. افتخاری و همکاران (۱۳۹۰) به اولویت‌بندی ظرفیت‌های گردشگری در مناطق نمونه روستایی شهرستان پرداخته‌اند. رنجبردستانی (۱۳۹۰) و رحیمی و رنجبر دستنانی (۱۳۹۱) به رتبه‌بندی مناطق نمونه گردشگری و مناطق اکوتوریسمی روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری پرداخته‌اند.

مفاهیم، دیدگاه‌ها و مبانی نظری

توسعه گردشگری

توسعه فرایندی است که طی آن جوامع از شرایط اولیه و توسعه نیافتگی با عبور از مراحل تکاملی و تحمل و دگرگونی‌های کمی و کیفی به جوامع توسعه یافته تبدیل خواهند شد (مومنی و صابر، ۱۳۹۱: ۱۸۶-۱۸۷). توسعه و رونق بخشی فعالیت‌های گردشگری در هر منطقه‌ای، برآمده از برنامه‌ریزی و خط مشی - هایی است که برای آن منطقه تدوین می‌شود. به عبارتی برنامه‌ریزی بدون توسعه صنعت گردشگری دارای مزایای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بی‌شماری است (طیبی و همکاران، ۱۳۸۶: ۸۴)، (الوانی و پیروز بخت، ۱۳۸۵: ۱۱۶). همچنین عوامل مهم در توسعه صنعت گردشگری شامل گردشگران، مردم منطقه و ویژگی‌های مقصد می‌باشد که میزان انطباق و همپوشی این سه عامل، منطقه‌ای را به وجود می‌آورد که در آن، توسعه همبافته تحقق پیدا می‌کند (بیگی فیروزی، ۱۳۹۰: ۲۴).

مناطق نمونه گردشگری

بر اساس تعریف مناطق نمونه گردشگری محدوددهایی هستند که به‌دلیل وجود جاذبه‌های مهم گردشگری و پتانسیل‌های توسعه، قابلیت احداث مجموعه‌ای از تأسیسات گردشگری به‌منظور ارائه کلیه خدمات و کالاهای مورد نیاز گردشگران در یک مکان واحد را دارد. محل ایجاد منطقه نمونه گردشگری می‌تواند در جوار جاذبه‌های و یا در تعامل متناسب با آنها باشد (Tsai & et al, 2010: 118)، (تقی‌زاده، ۱۳۹۱: ۲۶).

تقسیم بندی مناطق نمونه گردشگری

مناطق نمونه گردشگری به ۴ نوع تقسیم می‌شوند که این تقسیم بندی به شرح ذیل می‌باشد.

الف) مناطق نمونه گردشگری بین‌المللی: منطقه‌ای است که با هدف جذب گردشگران خارجی طراحی و تجهیز می‌شود حداقل مساحت ۳۰۰ هکتار خواهد بود.

ب) مناطق نمونه گردشگری ملی: منطقه‌ای است که با هدف جذب گردشگران ایرانی از سراسر کشور طراحی و تجهیز می‌شود و حداقل مساحت آن ۱۰۰ هکتار خواهد بود.

ج) مناطق نمونه گردشگری استانی: منطقه‌ای است که با هدف جذب گردشگران استانی طراحی و تجهیز می‌شود و حداقل مساحت آن ۵۰ هکتار خواهد بود.

د) مناطق نمونه گردشگری محلی: منطقه‌ای که با هدف جذب گردشگران یک یا چند شهرستان طراحی و تجهیز می‌شود و حداقل مساحت آن ۳۰ هکتار خواهد بود (افتخاری و همکاران، ۱۳۹۰).

سرمایه گذار و سرمایه گذاری در گردشگری

سرمایه گذار هر شخص حقیقی یا حقوقی غیر دولتی است که مسئولیت تهیه طرح‌های اجرایی و تأمین سرمایه لازم را برای ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز از قبیل آب، برق، راه، گاز و مخابرات در داخل منطقه را پذیرفته و کلیه حقوق ناشی از سرمایه گذاری را در اختیار دارد (احمدی، ۱۳۸۹: ۵).

معمولاً در اقتصاد و در سرمایه گذاری فرض بر این است که سرمایه گذاران منطقی عمل کنند بنابراین سرمایه‌گذاران منطق اطمینان را به عدم اطمینان ترجیح می‌دهند (صفاه‌خواه، ۱۳۸۹: ۴۷). از سوی دیگر امروزه ارتباط مثبت بین رشد اقتصادی و گردشگری مشوق سرمایه گذاری در بخش گردشگری شده است. به عبارتی سرمایه گذاری در اجزاء مختلف زنجیره گردشگری در گام اول مستلزم شناسایی مکان‌های مناسب سرمایه‌گذاری در گردشگری می‌باشد به عبارتی مکان ایده‌آل دارای ارزش خالص^۱ بیشتر، نرخ بازدهی^۲ داخلی بیشتر و اولویت بالا در معیارهای^۳ غربالگری خواهد بود (عاقلی کهنه شهری، ۱۳۸۷: ۵).

اولویت بندی^۴ و تصمیم گیری چند معیاره^۵: اولویت بندی در لغت نامه دهخدا از نظر لغوی به معنای برتری و رجحان و تفوق و افضلیت و سبقت و تقدم است. اولویت معیار و ملاکی است که توسط آن هدف‌ها، خط مشی‌ها، اجرای برنامه‌ها و پروژه‌ها را می‌سنجند و تقدم و تاخر هر یک از مقولات یاد شده را

1- Net Present Value (NPV)

2- Internal Rate of Return (IRR) Screening

3- Screening

4- Priority

5- Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution (MCDM)

نسبت به موارد مشابه را بیان می‌کند (رحیمی و رنجبر دستنانی، ۱۳۹۱: ۱۳۹). یکی از مدل‌های چند شاخصه مدیریتی که در تصمیم‌گیری‌های چند معیاره جهت اولویت‌بندی مورد استفاده قرار می‌گیرد تکنیک ^۱TOPSIS می‌باشد که از جمله روش‌های جبرانی در ^۲MADM می‌باشد. این تکنیک نیازمند استفاده از داده‌های کمی است و برای شاخص‌های کیفی باید با استفاده از مقیاس‌های مناسب آن را به مقادیر کمی تبدیل نمود (مهرگان و دهقان‌نیری، ۱۳۸۸: ۱۵۷). این روش توسط هوانگ و یون^۳ در سال ۱۹۸۱ مطرح شده است. به عبارتی مفهوم این مدل، با توجه به تعریف اولویت‌بندی انتخاب کوتاه‌ترین فاصله از راه حل ایده‌آل مثبت و دورترین فاصله از راه حل ایده‌آل منفی به منظور حل مسائلی است که با ضوابط تصمیم‌گیری متعددی روبروست که ایده‌آل‌های مثبت (بهترین حالت) و ایده‌آل‌های منفی (بدترین حالت) را برای هر یک از شاخص‌ها محاسبه می‌کند (حکمت‌نیا و موسوی، ۱۳۹۰: ۳۶۲).

روش شناسی پژوهش: رویکرد حاکم بر پژوهش حاضر با توجه به شاخص‌ها و ماهیت موضوع، توصیفی - تحلیلی است و بر مبنای هدف، از جمله تحقیقات کاربردی - توسعه‌ای می‌باشد. در بخش ادبیات تحقیق، برای جمع‌آوری اطلاعات از روش‌های اسنادی، کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده و فیش برداری می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه ۱۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده‌اند که در نهایت جمعا تعداد ۶۶ پرسشنامه از کارشناسان، صاحبان برنامه‌ریزی توریسم و کارشناسان سرمایه‌گذاری مناطق نمونه گردشگری در اداره میراث فرهنگی گردشگری و صنایع دستی استان کرمانشاه گردآوری شده است.

بعد از پیمایش داده‌های حاصل از پرسشنامه از تکنیک تصمیم‌گیری چند معیاره TOPSIS که از جمله روش‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه‌ای است استفاده شده و مسئله مورد نظر در یک ماتریس $n \times m$ که دارای n شاخص و m گزینه است ارزیابی می‌شود (زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۰: ۷۵-۷۶) که در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل عناصر موضوع از آن استفاده گردیده است و مراحل حل مسئله به کمک تکنیک TOPSIS که شامل ۸ گام می‌باشد در ادامه پژوهش ارائه می‌گردد.

شاخص‌های پژوهش: در راستای اهداف پژوهش جهت دستیابی به شاخص‌های مهم پژوهش از تکنیک دلفی^۴ استفاده شده است. هدف از تکنیک دلفی، جمع‌آوری اطلاعات و کسب نظرات از کارشناسان به منظور تسهیل فرایند حل معضل تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی می‌باشد که در این پژوهش از طریق پرسشنامه باز از نظرات ۱۱ نفر از افراد صاحب‌نظر و برنامه‌ریزان امر گردشگری استفاده شده است (جدول ۱).

1- Technique for Order Preference by Similarity to Ideal

2- Multiple Attribute Decision Making

3- Hoyang & Yon

4- Delphi

جدول ۱- مشخصات پاسخگویان در تکنیک دلفی

دکتری (صاحب‌نظر)	کارشناس ارشد برنامه ریزی توریسم	کارشناس (گردشگری)	دیپلم
۵	۵	۱	۰

که در نهایت با پیمایش پرسشنامه‌های پژوهش ۱۰ شاخص اصلی برای ادامه پژوهش توسط کارشناسان و صاحب‌نظران انتخاب و پرسشنامه‌های بعدی نیز بر اساس این شاخص‌های اصلی طراحی گردیده است. به عبارتی شاخص‌های تایید شده مبنای پژوهش حاضر را تشکیل می‌دهد (جدول ۲).

جدول ۲- ارزیابی وضعیت شاخص‌های پژوهش براساس تکنیک دلفی

ردیف	نام شاخص	عوامل
۱	واقع شدن در یک ویژگی یا ویژگی‌های جاذب گردشگری یا مجاور آن	الف) جاذبه تاریخی (آرامگاه‌ها، برج و باروی قدیمی، زادگاه افراد مشهور، سکونتگاه‌های قدیمی، مکان خاص تاریخی و میدان‌های نبرد) ب) پدیده‌ها و عوارض زیبا و طبیعی (کوه‌ها، جنگل، مراتع، رودخانه‌ها، دریاچه، چشمه، سواحل و حیات وحش و... ج) جاذبه‌های فرهنگی و قومی، مکان‌های باستانی، نمایشگاه‌های هنری، زیستگاه‌های اولیه، موزه‌ها و...
۲	دارا بودن شرایط آب و هوایی خاص ناحیه‌ای (اقلیم گردشگری مناسب)	الف) اثرات حرارتی (دمای هوا، رطوبت، وزش باد، شدت تابش خورشیدی، و میزان طول موج) ب) اثرات فیزیکی (گرد و غبارهای آزاردهنده، بارش‌های ممتد و سیل آسا، رطوبت ناخوشایند و هوای آزار دهنده و نامناسب) ج) اثرات زیبا شناختی (تابش مطلوب خورشید، وجود ابرهای زیبا و تعداد ساعات آفتابی مناسب)
۳	وضعیت بصری مناطق	چشم اندازه‌ها، تعداد و نوع جاذبه‌ها در منطقه (جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، فرهنگی، تجاری و...)
۴	مساحت کافی	زمین کافی برای سرمایه‌گذاری و توسعه مناطق
۵	وضعیت دسترسی و تسهیلات و خدمات	الف) نوع و کیفیت جاده، فاصله تا مرکز استان، فاصله تا مرکز شهرستان، فاصله تا نزدیکترین شهر ب) خدمات درمانی، اقامتی، پست، حمل و نقل، بانکی، پزیرایی
۶	در دسترس بودن یا عملی بودن توسعه زیرساخت‌های مناطق	آب آشامیدنی، برق، تلفن، گاز، جاده و...
۷	تجانس جاذبه منطقه با محیط اطراف	طبیعی، مذهبی و فرهنگی، تاریخی و...
۸	اثرات زیست محیطی	عدم آلودگی (آب، هوا، صدا، اختلالات بوم شناختی، صدمه به مناطق باستانی، خطرات محیطی و مشکل کاربری زمین)
۹	تأثیرات اقتصادی	میزان درآمدزایی، اشتغال مستقیم، اشتغال غیر مستقیم
۱۰	کیفیت شاخص‌های امنیتی	امنیت اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و جانی و...

محدوده و قلمرو پژوهش

گستره استان کرمانشاه با مساحتی ۲۴۴۹۳/۲۵ کیلومترمربع حدود ۱/۴۵ درصد از مساحت کل ایران را دارا می‌باشد که با ۱۴ شهرستان در غرب کشور قرار دارد (سالنامه آماری استان کرمانشاه، ۱۳۹۰). استان کرمانشاه در همه زمینه‌های گردشگری دارای پتانسیل‌های زیادی است بر این اساس با توجه به تقسیم بندی‌های صورت گرفته در طرح جامع گردشگری، استان به ۵ قطب گردشگری تقسیم شده است که هر کدام از این قطب‌ها شهرستان‌هایی را تحت پوشش قرار می‌دهند. قطب گردشگری قصرشیرین به عنوان یکی از قطب‌های گردشگری استان در غرب استان کرمانشاه قرار گرفته که شامل شهرستان‌های قصرشیرین، گیلانغرب و سرپل ذهاب می‌باشد (شکل ۱).

شکل ۱- موقعیت جغرافیایی قطب گردشگری قصرشیرین

قطب گردشگری قصرشیرین شامل ۱۱ منطقه نمونه گردشگری می‌باشد که هر کدام از این مناطق دارای جاذبه‌های اکوتوریسمی، ژئوتوریسمی، تاریخی-فرهنگی، تجاری فراوان می‌باشند. بر اساس مساحت هر کدام از این مناطق ۹ منطقه نمونه گردشگری دارای برد محلی، ۱ منطقه دارای برد استانی و یک منطقه دارای برد ملی می‌باشد (جدول ۳).

جدول ۳- ویژگی‌های مناطق نمونه گردشگری قطب گردشگری قصرشیرین

مناطق نمونه گردشگری	شهرستان	وسعت (هکتار)	طرفیت برد
آبشار پیران	سرپل ذهاب	۳۵	محلی
چم امام حسن	قصرشیرین	۳۰	محلی
سراب گلین	گیلانغرب	۲۰	محلی
چارقاپی	قصرشیرین	۳۰	محلی
تنگ حمام	سرپل ذهاب	۲۰	محلی
سد گیلانغرب	گیلانغرب	۱۰۰	ملی
سراب گرم	سرپل ذهاب	۲۰	محلی
نخلستان‌های قصرشیرین	قصرشیرین	۷۰	استانی
بازی دراز	قصرشیرین	۳۰	محلی
سراب مورت	گیلانغرب	۲۵	محلی
منطقه دیره	گیلانغرب	۳۰	محلی

تحلیل یافته‌های پژوهش

اولویت‌بندی شاخص‌های موثر در انتخاب مناطق نمونه گردشگری جهت توسعه سرمایه‌گذاری به منظور تعیین شاخص‌های موثر در توسعه سرمایه‌گذاری در مناطق نمونه گردشگری و پاسخگویی به سوال اول پژوهش، بر اساس تکنیک دلفی ۱۰ شاخص برای پژوهش حاضر تعیین گردید که بر اساس پیمایش داده‌های حاصل از پرسشنامه امتیاز هر شاخص در جدول (۴) آمده است.

جدول ۴- ارزیابی شاخص‌های پژوهش

شاخص	امتیاز شاخص‌ها در احداث مناطق نمونه
۱	۰/۱۷
۲	۰/۱
۳	۰/۰۹۱
۴	۰/۰۶۵
۵	۰/۱۳
۶	۰/۰۹۷
۷	۰/۰۶۶
۸	۰/۰۷۷
۹	۰/۰۸۴
۱۰	۰/۱۲

بر این اساس شاخص واقع شدن در یک ویژگی یا ویژگی‌های جاذب گردشگری با امتیاز ۰/۱۷، شاخص وضعیت دسترسی و تسهیلات و خدمات با امتیاز ۰/۱۳ و دارا بودن شرایط امنیتی با امتیاز ۰/۱۲ بالاترین شاخص‌های موثر در سرمایه‌گذاری در یک منطقه نمونه گردشگری می‌باشد و سایر شاخص‌ها در اولویت‌های بعدی قرار دارند (جدول ۴).

تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری در مناطق نمونه گردشگری قطب گردشگری قصرشیرین با استفاده از تکنیک تصمیم‌گیری چند معیاره TOPSIS

به کارگیری تکنیک‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه در تصمیم‌گیری‌های مهم مدیریتی، قابلیت اطمینان تصمیم‌گیری را افزایش داده و مناطق مستعد گردشگری که دارای وضعیت بهتر جهت سرمایه‌گذاری می‌باشند را مشخص می‌نماید. بر این اساس در این قسمت از پژوهش با استفاده از تکنیک تصمیم‌گیری TOPSIS طی ۸ مرحله و ارزیابی داده‌های حاصل از پرسشنامه‌های پژوهش به ارزیابی وضعیت مناطق جهت سرمایه‌گذاری پرداخته شده است. به عبارتی نتایج این ارزیابی در پی پاسخگویی به سوال دوم پژوهش می‌باشد.

مرحله اول: تشکیل ماتریس داده‌ها بر اساس n آلترناتیو و m شاخص.

در واقع، ماتریس پایه ما در اینجا همان امتیاز هر شاخص گردشگری برای هر منطقه نمونه گردشگری بوده که به‌عنوان شاخص خام قلمداد شده است.

جدول ۵- ماتریس اولیه شاخص‌های گردشگری مناطق نمونه گردشگری قطب قصرشیرین

شاخص مناطق	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10
سراب گلین	۰/۳۴	۰/۳	۰/۳۳	۰/۳۴	۰/۳۱	۰/۳۳	۰/۳۱	۰/۳۲	۰/۳۳	۰/۳۲
نخلستانهای قصرشیرین	۰/۳	۰/۲۷	۰/۳	۰/۳	۰/۲۹	۰/۳	۰/۳۲	۰/۲۹	۰/۳۴	۰/۲۹
سراب گرم	۰/۳۲	۰/۳۲	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۲۶	۰/۳	۰/۳	۰/۳
چم امام حسن	۰/۲۹	۰/۲۸	۰/۲۸	۰/۲۸	۰/۲۹	۰/۲۸	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۲۸	۰/۳۱
چهار قابی	۰/۳۲	۰/۲۸	۰/۳۱	۰/۳	۰/۳۷	۰/۳۳	۰/۳	۰/۲۹	۰/۲۷	۰/۳۲
تنگ حمام	۰/۳	۰/۲۹	۰/۲۷	۰/۳	۰/۳۳	۰/۳۲	۰/۳	۰/۳	۰/۳۱	۰/۳۲
آبشار پیران	۰/۳۳	۰/۳۱	۰/۳۶	۰/۳۲	۰/۳	۰/۳۲	۰/۳۴	۰/۳۳	۰/۳۴	۰/۳۱
منطقه دیره	۰/۳۲	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۳	۰/۲۵	۰/۲۹	۰/۳۲	۰/۲۸	۰/۲۸	۰/۳
سدگیلانغرب	۰/۳۲	۰/۳۱	۰/۲۹	۰/۳	۰/۲۷	۰/۳۲	۰/۲۸	۰/۲۹	۰/۳۱	۰/۳۱
سراب مورت	۰/۳۱	۰/۳۱	۰/۳۸	۰/۲۸	۰/۳	۰/۳۱	۰/۳۸	۰/۳	۰/۲۸	۰/۲۹
بازی دراز	۰/۲۸	۰/۲۷	۰/۲۷	۰/۲۸	۰/۲۷	۰/۲۷	۰/۲۷	۰/۲۸	۰/۲۴	۰/۲۹

مرحله دوم: استاندارد نمودن داده‌ها و تشکیل ماتریس استاندارد (بی مقیاس) از طریق رابطه (۱) که در این مرحله، اقدام به استاندارد کردن و یکدست کردن داده‌های خام جدول (۵) شده که نتایج در جدول (۶) آمده است.

$$R_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m a_{ij}^2}} \quad \text{رابطه (۱)}$$

جدول ۶- استاندارد کردن داده‌های خام مناطق نمونه گردشگری قطب قصرشیرین

شاخص مناطق	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10
سراب گلین	۰/۹۲	۰/۸۳	۰/۸۸	۰/۸۷	۰/۴۸	۰/۶۶	۰/۷۸	۰/۶۲	۰/۶۴	۰/۸۷
نخلستانهای قصرشیرین	۰/۸۱	۰/۷۳	۰/۷۸	۰/۷۷	۰/۴۵	۰/۶۱	۰/۸۱	۰/۵۶	۰/۶۷	۰/۸
سراب گرم	۰/۸۴	۰/۸۷	۰/۸۲	۰/۷۴	۰/۴۸	۰/۵۹	۰/۶۶	۰/۵۹	۰/۵۸	۰/۸۲
چم امام‌حسن	۰/۷۹	۰/۷۶	۰/۷۵	۰/۷۲	۰/۴۴	۰/۵۶	۰/۷۹	۰/۵۶	۰/۵۴	۰/۸۵
چهار قاپی	۰/۸۷	۰/۷۷	۰/۸۱	۰/۷۶	۰/۵۷	۰/۶۶	۰/۷۵	۰/۵۶	۰/۵۳	۰/۸۷
تنگ حمام	۰/۸۱	۰/۸	۰/۷۲	۰/۷۶	۰/۵۱	۰/۶۴	۰/۷۵	۰/۵۹	۰/۶۱	۰/۸۸
آبشار پیران	۰/۸۸	۰/۸۴	۰/۹۴	۰/۸	۰/۴۷	۰/۶۵	۰/۸۶	۰/۶۳	۰/۶۷	۰/۸۴
منطقه دیره	۰/۸۷	۰/۸۵	۰/۷۷	۰/۷۶	۰/۳۹	۰/۵۹	۰/۸	۰/۵۴	۰/۵۴	۰/۸۲
سدگیلانغرب	۰/۸۴	۰/۸۴	۰/۷۵	۰/۷۷	۰/۴۲	۰/۶۵	۰/۷۱	۰/۵۷	۰/۶۱	۰/۸۶
سراب مورت	۰/۸۳	۰/۸۴	۰/۷۳	۰/۷۱	۰/۴۷	۰/۶۳	۰/۷۱	۰/۵۹	۰/۵۴	۰/۸
بازی دراز	۰/۷۶	۰/۷۴	۰/۷۱	۰/۷	۰/۴۱	۰/۵۵	۰/۶۹	۰/۵۴	۰/۴۷	۰/۸

مرحله سوم: تعیین وزن هر یک از شاخص‌ها و ایجاد ماتریس بی‌مقیاس وزین (۷) الف) تعیین وزن شاخص‌ها: از آنجایی که اهمیت شاخص‌ها در مناطق نمونه گردشگری یکسان نیست همانطور که گفته شد شاخص‌های پژوهش وزن داده شده که بر اساس وزن این شاخص‌ها کلیه مناطق نمونه این پژوهش وزن‌دهی می‌شود (جدول ۷).

جدول ۷- وزن شاخص‌های پژوهش

شاخص	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10
امتیاز	۰/۱۷	۰/۱	۰/۰۹۱	۰/۰۶۵	۰/۱۳	۰/۰۹۷	۰/۰۶۶	۰/۰۷۷	۰/۰۸۴	۰/۱۲

ب) با اعمال این وزن در جدول (۶) نتایج در جدول (۸) استاندارد موزون آمده است.

جدول ۸- جدول استاندارد موزون مناطق نمونه گردشگری قصرشیرین جهت سرمایه گذاری

شاخص مناطق	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10
سراب گلین	۰/۰۵۷۸	۰/۰۲	۰/۰۲۹۱	۰/۰۲۲۱	۰/۰۴۰۳	۰/۰۲۲۰۱	۰/۰۲۰۴	۰/۰۲۴۶	۰/۰۲۷۷	۰/۰۳۸۴
نخلستانهای قصرشیرین	۰/۰۵۱	۰/۰۲۷	۰/۰۲۷۳	۰/۰۱۹۵	۰/۰۳۷۷	۰/۰۲۹۱	۰/۰۲۱۱	۰/۰۲۲۳	۰/۰۲۸۵	۰/۰۳۸۴
سراب گرم	۰/۰۵۴۴	۰/۰۳۲	۰/۰۲۸۲	۰/۰۱۸۸	۰/۰۴۰۳	۰/۰۲۸۱	۰/۰۱۷۱	۰/۰۲۳۱	۰/۰۲۵۲	۰/۰۳۶
چم امام حسن	۰/۰۴۹۳	۰/۰۲۸	۰/۰۲۵۴	۰/۰۱۸۲	۰/۰۳۷۷	۰/۰۲۷۱	۰/۰۲۰۴	۰/۰۲۲۳	۰/۰۲۳۵	۰/۰۳۷۲
چهار قابی	۰/۰۵۴۴	۰/۰۲۸	۰/۰۲۸۲	۰/۰۱۹۵	۰/۰۴۸۱	۰/۰۲۲۰۱	۰/۰۱۹۸	۰/۰۲۲۳	۰/۰۲۲۶	۰/۰۳۸۴
تنگ حمام	۰/۰۵۱	۰/۰۲۹	۰/۰۲۴۵	۰/۰۱۹۵	۰/۰۴۲۹	۰/۰۳۱۰	۰/۰۱۹۸	۰/۰۲۳۱	۰/۰۲۶	۰/۰۳۸۴
آبشار پیران	۰/۰۵۶۱	۰/۰۳۱	۰/۰۳۲۷	۰/۰۲۰۸	۰/۰۳۹	۰/۰۳۱۰	۰/۰۲۲۴	۰/۰۲۵۴	۰/۰۲۸۵	۰/۰۳۷۲
منطقه دیره	۰/۰۵۴۴	۰/۰۳۱	۰/۰۲۶۳	۰/۰۱۹۵	۰/۰۳۲۵	۰/۰۲۸۱	۰/۰۲۱۱	۰/۰۲۱۵	۰/۰۲۳۵	۰/۰۳۶
سدگیلانغرب	۰/۰۵۴۴	۰/۰۳۱	۰/۰۲۶۳	۰/۰۱۹۵	۰/۰۳۵۱	۰/۰۳۱۰	۰/۰۱۸۴	۰/۰۲۲۳	۰/۰۲۶۰	۰/۰۳۷۲
سراب مورت	۰/۰۵۲۷	۰/۰۳۱	۰/۰۲۵۴	۰/۰۱۸۲	۰/۰۳۹	۰/۰۳	۰/۰۱۸۴	۰/۰۲۳۱	۰/۰۲۳۵	۰/۰۳۴۸
بازی دراز	۰/۰۴۷۶	۰/۰۲۷	۰/۰۲۴۵	۰/۰۱۸۲	۰/۰۳۵۱	۰/۰۲۷۱	۰/۰۱۷۸	۰/۰۲۱۵	۰/۰۲۰۱	۰/۰۳۴۸

مرحله چهارم و پنجم: مشخص نمودن حالت‌های ایده آل مثبت و ایده آل منفی (بالترین و پایین‌ترین حالت هر شاخص)

رابطه (۲)

$$A^+ = \{(\max V_{ij} | j \in J), (\min V_{ij} | j \in J') | i = 1, 2, \dots, m\} = \{v_1^+, v_2^+, \dots, v_j^+, \dots, v_n^+\}$$

رابطه (۳)

$$A^- = \{(\min V_{ij} | j \in J), (\max V_{ij} | j \in J') | i = 1, 2, \dots, m\} = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_j^-, \dots, v_n^-\}$$

جدول ۹- حالت‌های ایده‌آل مثبت و منفی در مناطق نمونه گردشگری قطب قصرشیرین

-	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	X9	X10
A^+	۰/۰۵۷۸	۰/۰۳۲	۰/۰۳۲۷	۰/۰۲۲۱	۰/۰۴۸۱	۰/۰۳۲	۰/۰۲۲۴	۰/۰۲۵۴	۰/۰۲۸۵	۰/۰۳۸۴
A^-	۰/۰۴۷۶	۰/۰۲۷	۰/۰۲۴۵	۰/۰۱۸۲	۰/۰۳۲۵	۰/۰۲۷۱	۰/۰۱۷۱	۰/۰۲۱۵	۰/۰۲۰۱	۰/۰۳۴۸

مرحله ششم: تعیین معیار فاصله‌ای برای آلترناتیو ایده‌آل (S_i^+) و آلترناتیو حداقل (S_i^-):

$$S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^+)^2}; i = 1, 2, \dots, m \quad \text{رابطه (۳)}$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2}; i = 1, 2, \dots, m \quad \text{رابطه (۴)}$$

جدول ۱۰- فاصله هر منطقه نمونه از حالت‌های ایده آل مثبت و منفی در قطب قصرشیرین

مناطق نمونه قطب گردشگری	S_i^+	S_i^-
سراب گلین	۰/۰۰۸۹۴۸	۰/۰۱۹۸۳۷
نخلستان‌های قصرشیرین	۰/۰۱۵۳۳	۰/۰۱۵۴۶۷
سراب گرم	۰/۰۲۶۴۷۱	۰/۰۱۳۳۰۹
چم امام حسن	۰/۰۱۸۱۳۷	۰/۰۰۷۷۸۳
چهار قاپی	۰/۰۱۰۲۸۳	۰/۰۱۹۰۱۰
تنگ حمام	۰/۰۱۳۲۴۳	۰/۰۱۶۰۶۹
آبشار پیران	۰/۰۰۹۴۵۴	۰/۰۴۵۰۶۶
منطقه دیره	۰/۰۱۹۰۳۱	۰/۰۰۹۸۵۷
سدگیلانغرب	۰/۰۱۶۳	۰/۰۱۱۵۷۶
سراب مورت	۰/۰۱۵۴۴۵	۰/۰۱۰۴۹۴
بازی دراز	۰/۰۲۲۸۹۹	۰/۰۰۲۶۹۳

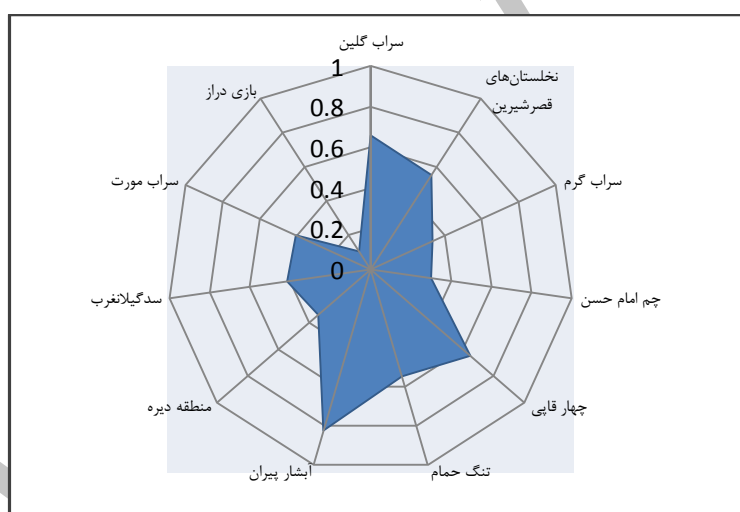
مرحله هفتم: محاسبه نزدیکی نسبی گزینه i (A_i) به وضعیت ایده‌آل

$$SL_i^+ = \frac{S_i^-}{S_i^+ + S_i^-}; 0 \leq SL_i^+ \leq 1; i = 1, 2, \dots, m \quad \text{رابطه (۵)}$$

جدول ۱۱- نزدیکی نسبی هر منطقه نمونه گردشگری به وضعیت ایده آل جهت سرمایه گذاری در قطب گردشگری قصرشیرین

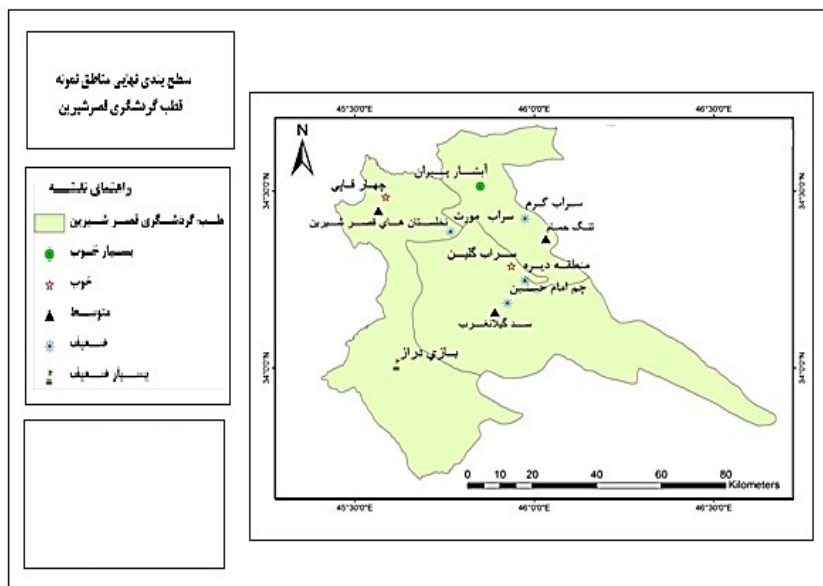
مناطق نمونه قطب گردشگری	SL_i^+	رتبه بندی	سطح بندی
سراب گلین	۰/۶۹۹۵	۲	خوب
نخلستان‌های قصرشیرین	۰/۵۵۲۲	۴	متوسط
سراب گرم	۰/۳۳۴۵	۹	ضعیف
چم امام حسن	۰/۳۰۰۲۹	۱۰	ضعیف
چهار قاپی	۰/۶۴۸۹	۳	خوب
تنگ حمام	۰/۵۴۸۲	۵	متوسط
آبشار پیران	۰/۸۲۶۵	۱	بسیار خوب
منطقه دیره	۰/۳۴۱۲	۸	ضعیف
سدگیلانغرب	۰/۴۱۵۲	۶	متوسط
سراب مورت	۰/۴۰۴۵	۷	ضعیف
بازی دراز	۰/۱۰۵۲۲	۱۱	بسیار ضعیف

رتبه‌بندی مناطق نمونه به ترتیب اولویت نشان می‌دهد که $SL_i^+ = 1$ نشان‌دهنده بالاترین وضعیت و $SL_i^+ = 0$ نیز نشان‌دهنده کمترین است. با توجه به میزان SL_i^+ ، به دست آمده مناطق نمونه بر اساس طیف لیکرت به طبقه (بسیار ضعیف ۰ تا ۰/۲، ضعیف ۰/۲ تا ۰/۴، متوسط ۰/۴ تا ۰/۶، خوب ۰/۶ تا ۰/۸، بسیار خوب ۰/۸ تا ۱) سطح‌بندی گردیده‌اند. بر این اساس همان‌طور که مشخص شده است منطقه نمونه آبشار پیران با SL_i^+ بیشتر نسبت به دیگر مناطق دارای برد بیشتر و در وضعیت بسیار خوب جهت سرمایه‌گذاری می‌باشد و منطقه نمونه سراب گلین با امتیاز ۰/۶۹۹۵ و چهارقاپی با امتیاز ۰/۶۴۸۹ در سطح خوب برای سرمایه‌گذاری قرار گرفته‌اند. همچنین مناطق نمونه گردشگری نخلستان‌های قصرشیرین، تنگ حمام و سد گیلانغرب در وضعیت متوسط ارزیابی شده‌اند. مناطق نمونه گردشگری سراب مورت، منطقه دیره، سراب گرم، چم امام حسن در رتبه‌های بعدی و وضعیت ضعیف قرار گرفته‌اند. منطقه نمونه گردشگری بازی دراز با $SL_i^+ = ۰/۱۰۵۲۲$ در سطح بسیار ضعیف ارزیابی شده است و دارای ریسک‌پذیری بالایی جهت سرمایه‌گذاری می‌باشد (شکل ۲ و ۳).

شکل ۲- رتبه‌بندی مناطق نمونه قطب گردشگری قصرشیرین جهت سرمایه‌گذاری

با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش و جهت پاسخگویی به سوال دوم پژوهش، سرمایه‌گذاری در مناطق نمونه گردشگری آبشار پیران، سراب گلین، و چهارقاپی در اولویت بالا می‌باشد و سرمایه‌گذاری در مناطق نمونه نخلستان‌های قصرشیرین و تنگ حمام متوسط ارزیابی می‌شوند و سرمایه‌گذاری در بقیه مناطق توجیه اقتصادی نداشته و باید به وضعیت ایده‌آل نزدیک شوند بنابراین در وضعیت فعلی سرمایه‌گذاری در این مناطق منطقی نمی‌باشد (شکل ۳).

شکل ۳- سطح بندی نهایی مناطق نمونه قطب گردشگری قصرشیرین جهت سرمایه‌گذاری

لذا بر اساس سطح بندی صورت گرفته و بر اساس طیف لیکرت به‌طور کلی ۹ درصد مناطق نمونه گردشگری قطب گردشگری قصرشیرین در سطح بسیار خوب، ۱۸ درصد در سطح خوب، ۲۷ درصد در سطح متوسط، ۳۷ درصد در سطح ضعیف و ۹ درصد در سطح بسیار ضعیف قرار گرفته است. بنابراین با توجه به سوال سوم پژوهش در شرایط فعلی ۴۶ درصد مناطق نمونه قطب گردشگری در سطح ضعیف و بسیار ضعیف قرار دارند و ۵۴ درصد در سطح متوسط به بالا قرار دارند بنابراین در شرایط کنونی مناطق نمونه گردشگری در شرایط ضعیف ارزیابی می‌گردد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

استان کرمانشاه با وجود ۵۰ منطقه نمونه گردشگری هفتمین استان کشور از لحاظ تعداد مناطق نمونه گردشگری می‌باشد که این نشان از توان بالای گردشگری در استان کرمانشاه می‌باشد این استان بر اساس طرح جامع گردشگری (۱۳۸۴) به ۵ قطب گردشگری تقسیم شده است، قطب گردشگری قصرشیرین با ۱۱ منطقه نمونه گردشگری یکی از قطب‌های گردشگری استان می‌باشد که نیازمند سرمایه‌گذاری جهت توسعه گردشگری می‌باشد بنابراین جهت توسعه گردشگری در این مناطق سرمایه‌گذاری با ریسک پایین و سرمایه‌گذاری منطقی توجیه اقتصادی داشته و سبب توسعه مناطق

نمونه گردشگری می‌گردد. لذا یکی از راه‌های توسعه مناطق نمونه گردشگری قصرشیرین توسعه سرمایه گذاری در این مناطق می‌باشد که سرمایه‌گذاری منطقی با ریسک پایین می‌تواند توسعه بیشتر و مداومی را در مناطق ایجاد نماید. بر این اساس و با عنایت به شاخص‌های پژوهش در مناطق نمونه گردشگری قطب قصرشیرین شاخص قرارگیری در کنار جاذبه‌های گردشگری با امتیاز ۰/۱۷، شاخص وضعیت دسترسی و تسهیلات و خدمات با امتیاز ۰/۱۳ و شاخص کیفیت شاخص‌های امنیتی با امتیاز ۰/۱۲ در اولویت‌های اول تا سوم قرار گرفته‌اند (جدول ۴). بنابراین جهت توسعه سرمایه‌گذاری در این مناطق نمونه گردشگری در این قطب باید این شاخص‌ها را توسعه داد که از این طریق به توسعه نواحی کمک خواهد شد لذا در این قسمت از پژوهش به سوال اول پژوهش پاسخ داده شده است. همچنین چنانکه گفته شد یکی از اهداف پژوهش حاضر شناسایی مناطق مستعد جهت سرمایه‌گذاری می‌باشد که بر اساس اهداف و سوال دوم پژوهش مناطق مستعد و توانا جهت سرمایه‌گذاری مشخص گردید که بر این اساس منطقه نمونه گردشگری آبشار پیران با امتیاز ۰/۸۲۶۵، سراب گلین ۰/۶۹۹۵، چهار قابی ۰/۶۹۸۹ سه منطقه برتر با ریسک کمتر جهت سرمایه‌گذاری می‌باشند و سرمایه‌گذاری در این مناطق منطقی می‌باشد و از ائتلاف منابع و سرمایه‌گذاری جلوگیری می‌شود (جدول ۱۱). همچنین مناطق نمونه گردشگری سراب مورت، منطقه دیره، سراب گرم، چم امام حسن در وضعیت ضعیف قرار دارند و منطقه بازی دراز با SL_i^+ ۰/۱۰۵۲۲ در سطح بسیار ضعیف ارزیابی شده و دارای ریسک پذیری بالا می‌باشد و سرمایه‌گذاری در آنان در شرایط فعلی غیر منطقی ارزیابی شده است (شکل ۳ و ۴). بنابراین بر اساس نتایج پژوهش (جدول ۱۱) مناطق نمونه گردشگری قطب گردشگری قصرشیرین رتبه بندی شده‌اند و مناطق که دارای میزان SL_i^+ بالاتر می‌باشند از شرایط ایده‌آلی برای سرمایه‌گذاری برخوردارند و سایر مناطق در سطوح بعدی قرار گرفته است. با توجه به یافته‌های پژوهش بر مبنای سوال سوم پژوهش مناطق نمونه گردشگری قطب گردشگری قصرشیرین در شرایط فعلی در سطح ضعیف ارزیابی می‌شوند چون ۴۶ درصد مناطق نمونه گردشگری در سطح ضعیف و بسیار ضعیف ارزیابی شده‌اند. بنابراین چنانچه در این مناطق سرمایه‌گذاری منطقی صورت پذیرد امکان ارتقاء این مناطق در آینده‌ای نه چندان دور امکان پذیر خواهد بود. وجه تمایز پژوهش حاضر با پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه این است که پژوهش حاضر از سری پژوهش‌های کاربردی می‌باشد و به برنامه‌ریزی‌های مدیریتی و مقوله سرمایه‌گذاری (با ریسک کمتر) کمک می‌نماید.

پیشنهادها

- ارائه تسهیلات تشویقی به سرمایه‌گذاران جهت توسعه سرمایه‌گذاری مناطق گردشگری مانند وام و تسهیلات ویژه

- قبل از انتخاب منطقه نمونه گردشگری مطالعات جامع را بر روی هر یک از مناطق انجام و منطقه‌ای به‌عنوان نمونه معرفی شود که دارای شاخص‌های مهم گردشگری باشد
- با توجه به اینکه دولت وظیفه ایجاد زیرساخت‌ها تا ابتدای منطقه نمونه را بر عهده دارد تا تحقق این هدف از معرفی و افزایش مناطق جدید در استان و قطب گردشگری قصرشیرین خودداری نماید.
- ایجاد کمپین‌های کوهستانی با تجهیزات کافی جهت رفاه گردشگرانی که قصد اقامت در مناطق نمونه گردشگری با قابلیت‌های ژئوتوریسم و ورزش‌های کوهپیمایی را دارند.
- لزوم بازنگری مجدد سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان در انتخاب مناطق نمونه گردشگری جهت سرمایه‌گذاری
- در شرایط فعلی مدیران گردشگری استان منطقی است که بر روی مناطق مستعد برنامه‌ریزی کنند مانند منطقه نمونه گردشگری پیران، سراب گلین و چهار قاپی
- به مدیران گردشگری توصیه می‌شود در ارزیابی مناطق نمونه گردشگری از داده‌ها و روش‌های کمی در تصمیم‌گیری‌های خود استفاده نمایند.
- تبلیغات و بازاریابی به‌عنوان دو اهرم موثر در توسعه مناطق نمونه گردشگری در نظر گرفته شود.
- شناسایی و معرفی آداب و رسوم محلی در هر منطقه نمونه گردشگری به منظور جذب گردشگران ویژه به این مناطق و ترویج فرهنگ بومی و تلاش جهت حفظ این مناطق
- بهره‌گیری از موقعیت استراتژیکی مناطق نمونه گردشگری قطب قصرشیرین در همجواری با کشور عراق و راه کربلا

منابع

- ۱- ابراهیم‌زاده، عیسی، آقاسی‌زاده، عبدالله. ۱۳۸۸. تحلیل عوامل موثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار با استفاده از مدل راهبردی SWOT، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال اول، شماره اول، اصفهان.
- ۲- افتخاری، عبدالرضا، پورطاهری، مهدی، مهدویان، فاطمه. ۱۳۹۰. اولویت‌بندی ظرفیت‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان نیر، جغرافیا و توسعه، شماره ۲۴، زاهدان.
- ۳- امین‌بیدختی، علی‌اکبر، زرگر، سیدمجتبی، نظری، ماشاله. ۱۳۸۹. آمیخته بازاریابی راهبردی در صنعت گردشگری، مدیریت مطالعات راهبردی، شماره ۳، تهران.
- ۴- بیگی فیروزی، الهیار. ۱۳۹۰. تدوین استراتژی توسعه صنعت گردشگری استان لرستان بر اساس تحلیل SWOT و فرآیند تحلیل شبکه‌ای (ANP)، کاظمی، مهدی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده مدیریت و اقتصاد، گروه مدیریت بازرگانی-مدیریت تحول،
- ۵- تقدیسی زنجانی، سیمین، دانشور عنبرانی، فاطمه. ۱۳۸۶. توریسم روستایی الگویی در برنامه ریزی روستایی،

- مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، شماره ۸، مشهد.
- ۶- تقوایی، مسعود، تقی‌زاده، محمدمهدی، کیومرثی، حسین. ۱۳۹۰. مکان یابی دهکده‌های گردشگری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی و مدل SWOT (نمونه موردی: ساحل دریاچه کافتز)، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، شماره پیاپی ۴۲، اصفهان.
- ۷- تقی‌زاده، زهرا. ۱۳۹۱. رتبه‌بندی مناطق نمونه گردشگری ایران (مورد مطالعه: استان کرمانشاه)، نوری، غلامرضا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، گروه جغرافیای طبیعی.
- ۸- توکلی، مرتضی، کیانی، اکبر، هدایتی، صلاح. ۱۳۸۹. تأثیر مناطق نمونه گردشگری در محرومیت زدایی از دیدگاه اجتماعات محلی (مطالعه موردی: منطقه اورامان تخت کردستان)، مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای سال دوم، شماره ۶، اصفهان.
- ۹- چالز، جونز. ۱۳۸۷. مدیریت سرمایه‌گذاری، رضا تهرانی، عسگر نوربخش، نگاه دانش، چاپ چهارم، تهران
- ۱۰- حسینی، سیدفرهاد، احمدی، پرویز، خدادادی حسینی، سیدحمید. ۱۳۸۹. بررسی تاثیرگذاری توسعه گردشگری قومی بر موضوعات اجتماعی و فرهنگی جامعه (مورد پژوهی: روستاهای هدف گردشگری استان کرمانشاه)، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۶، تهران.
- ۱۱- حکمت نیا، حسن، موسوی، میرنجنف. ۱۳۹۰. کاربرد مدل در جغرافیا با تأکید بر برنامه‌ریزی شهری و ناحیه‌ای، انتشارات علم نوین، چاپ دوم، یزد.
- ۱۲- خالدی، شهریار، منشی‌زاده، رحمت‌اله، ریکا، جهانبخش، خالدی، شاهین، خالدی، شبنم. ۱۳۹۰. امکان سنجی جاذبه‌های توریستی اگرواکوتوریستی در توسعه روستایی با تأکید بر باغات گیلاس و استفاده از مدل SWOT مورد: دهستان لواسانات کوچک، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۲۳، تهران.
- ۱۳- رحیمی، داریوش، رنجبر دستنانی، محمود. ۱۳۹۱. ارزیابی و اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری (روستاهای هدف گردشگری استان چهارمحال و بختیاری)، فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه‌ای، شماره ۱۴، اصفهان.
- ۱۴- رنجبر دستنانی، محمود. ۱۳۹۰. رتبه‌بندی مناطق نمونه گردشگری استان چهارمحال و بختیاری با استفاده از تکنیک AHP، داریوش، دانشگاه اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، گرایش برنامه‌ریزی توریسم.
- ۱۵- زنگی آبادی، علی، علیزاده، جابر، احمدیان، مهدی. ۱۳۹۰. تحلیلی بر درجه توسعه‌یافتگی شهرستان‌های استان آذربایجان شرقی با استفاده از تکنیک TOPSIS و AHP، فصلنامه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، شماره ۳۰، گرمسار.
- ۱۶- زیاری، یوسفعلی و خدادادی، راحله. ۱۳۸۸. توسعه گردشگری و نقش در ایجاد اشتغال در استان سمنان، چاپ در مجموعه مقالات همایش ملی گردشگری، توسعه پایدار و اشتغال زایی.
- ۱۷- سالنامه آماری استان کرمانشاه، ۱۳۹۰. سازمان ثبت احوال استان کرمانشاه.
- ۱۸- سبک‌خیز، فاطمه، حجازی، سیدحسن، مقدسین، محسن. ۱۳۹۱. تحلیل ژئوتوریستی غار خاصه تراش با استفاده از روش پراوانگ، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۲، اصفهان.

- ۱۹- صفاه خواه، یوسف. ۱۳۸۹. بررسی و اولویت‌بندی مناطق نمونه گردشگری به‌منظور سرمایه‌گذاری در استان سمنان، امین بیدختی، علی‌اکبر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، دانشکده مدیریت، گروه مدیریت صنعتی
- ۲۰- ضیایی، محمود، شجاعی، مسلم. ۱۳۸۹. سطح‌بندی مقصدهای گردشگری واکاوی مفهومی نو در برنامه‌ریزی فضایی گردشگری، فصلنامه مطالعات گردشگری شماره ۱۳، تهران.
- ۲۱- عاشری، امامعلی، حسین‌پور، باقر، مهدی‌لو، تقی. ۱۳۸۹. تعیین اولویت‌های سرمایه‌گذاری در مناطق اکوتوریستی شهرستان ارومیه، دو فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شماره ۱، تهران.
- ۲۲- عاقلی کهنه شهری، لطفعلی. ۱۳۸۷. چالش‌های سرمایه‌گذاری در گردشگری، مجموعه مقالات همایش سرمایه‌گذاری در گردشگری، دانشگاه تربیت مدرس.
- ۲۳- فتوحی، صمد، تقی‌زاده، زهرا، رحیمی، دانا. ۱۳۹۱. ارزیابی توانمندی‌های ژئومورفوتوریسمی لندفرم‌ها بر اساس روش پرالونگ مورد مطالعه: منطقه نمونه گردشگری بیستون، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، شماره ۲۶، تهران.
- ۲۴- کدیور، علی‌اصغر، سقایی، مهدی. ۱۳۸۶. ساماندهی گردشگری در تفرجگاه‌ها. پیرامون شهری، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۸۳، اصفهان.
- ۲۵- مهرگان، محمدرضا، دهقان‌نیری، محمود. ۱۳۸۸. رویکرد منسجم BSC-TOPSIS جهت ارزیابی دانشکده‌های مدیریت برتر دانشگاه‌های استان تهران، فصلنامه مدیریت صنعتی، شماره ۲، تهران.
- ۲۶- مومنی، مهدی، صابر، الهه. ۱۳۹۱. تعیین توسعه یافتگی شهر نایین در استان اصفهان، جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، شماره ۱(۴۵)، اصفهان.
- 27- Ashe, John W. 2005. Tourism investment as a tool for development and poverty reduction: The experience in Small Island Developing States (SIDS). Trade and Investment, Barbados, 18-20 September.
- 28- Doswill, R. 2005. Tourism Management (Fundamentals, Strategies and Impacts), Translated by Arabi, S.M., and Izadi, D. Cultural Research Bureau, Third Edition. (In Persian)
- 29- Liu, A. and Wall, G. 2006. Planning tourism employment: a developing country perspective, *Journal of Tourism Management*, 27(1): 159-170.
- 30- Paoageorgiou, K. and Brother Ton, 1999. A management planning framework based on ecological, perceptual and economic carrying capacity: the case study of Vicos- Aaos national park". Greece, *Journal of Environmental management*, 56(2): 271- 289.
- 31- Tsai, wen-Hsien, 2010. In integrated approach for selecting corporate social responsibility program and costs evelution in the international tourism hotel, *internattional jornal of Hospitality management*, 29(3): 372-385.